

den tényezője a nemzet ismét eljött nagyságának.

Íme, ennek az újjászületésnek emlékét újítjuk meg minden március 15-én, mert a reformok legkiválóbbja, minden haladás alapja a szabad sajtó, 1848. március 15-én született meg. Elragadtatással énekli e napon Petőfi:

„Csattogjatok, csattogjatok
Gondolatink szárnyai!
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.”

Íme, a nap legdicsőbb vívmánya, hogy felszabadította a gondolatot, a

szabad embernek legfőbb, legdrágább kincsét!

De emlékét ünnepeljük e napon a lelkes ifjúságnak is, mely hazaszeretetének hatalmas kitörésével s emellett lelkesedésének tisztaságával e nagy munkát végre tudta hajtani.

Azóta nagyot fordult a világ, szenvedett s ismét boldog lett a magyar ... az ifjúság is visszatért a politikai tettek mezejéről oda, hol valódi hivatását fölleli. A múlt csak példa legyen már, melyen valódi hivatását követve lelkesül az ifjúság, de egyúttal tanul is, hogy mint kell dolgozni a hazáért. Ti nek-

tek, kedves ifjúság, a jövőendő nemzedéknek, nem kell többé kivívnotok március 15-ének nagy eszméit, ti csak dolgozni, munkálkodni fogtok fenn-tartásukért. Nagy és nehéz feladat vár rátok ebben is, melyhez szintén hazaszeretetre, lelkesedésre van szükség. Ebben legyen példátok a márciusi ifjúság ... ”

(A budapesti II. ker. kir. egyetemi katolikus főgimnázium évi értesítője az 1892-93-iki tanévről. Budapest, 1893. 50-54. 1.)

dr. Lányi Katalin
pedagógia szakos előadó,
neveléstörténész

Előszó – történeti visszatekintés

Az összeállítás forrása Gyulai Ágost (1868–1957) – gyakorló pedagógus, irodalmár, irodalomtörténész, pedagógiai történész, intézményi igazgató (Paedagogium, későbbiekben Polgári Iskolai Tanítóképző, majd Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola), továbbá intézményszervező és -alapító (Testnevelési Főiskola), egyben ez utóbbinak első pedagógiai igazgatója – kéziratában található írása, melyet 1917-ben szándékoztak megjelentetni.

Alighanem kevesen tudják, ki is volt Gyulai Ágost; a pedagógusról, irodalomtörténészről méltatlanul megfeledkezett a szakma. A szaktudomány(ok) adóssága, hogy eddig nemigen szóltak róla. Jóllehet, a pedagógus és tankönyvíró a Horthy-korszak konzervatív ideológiai felfogását vallotta, ugyanakkor mély belső érzelmek – vallásos hit, hazaszeretet, szociális érzék és a nevelés fejlesztésének gondolatai – jellemezték.

Jelen kiadvány összeállítója (L. K.) a Magyar Pedagógiai Társaság tagja – anno a Társaság titkárságának munkatársa elkötelezett kutatója lett Gyulai Ágost munkásságának. Kutatómunkája A Magyar Paedagogiai Társaság (1891–1949) szerepe a magyar nevelésügy történetében című tudományos dolgozat (bölcsezdoktori disszertáció, 1986) – készítése során fedezte fel Gyulai Ágost

személyét, aki a Magyar Paedagogiai Társaságnál 42 éven át titkári tisztséget töltött be.

Mindvégig pedagógusként dolgozott, sőt nem is akárhogyan. A magyar-német nyelv és irodalom szakos tanár nagy szakmai felkészültsége, műveltsége, a pályára iránti elhivatottsága és emberi tulajdonságai példaértékűek. Így emlékeznek rá azok, akik ismerték: tanítványai és munka-, illetve pályatársai. Életútján tudás, hivatástudat vezet-

te, szerencsés véletlenekkel társulva. A pedagógusképzésben az ő korában jelentős iskolatípusban, a polgári iskolai tanárképzőben fejtette ki tevékenységét: a tanárok felkészítésénél alkalmazott elgondolásai, megoldásai, azaz a tanári gyakorlatra orientált fel-, illetve előkészítő módszerek következetes alkalmazása szinte újszerűséget jelentettek abban az időben. Életútja mutatja, hogy nem olyan pedagógus volt, aki nevelőnek született, hanem olyan, aki azzá lett, mert körülményei, lehetőségei és kötelességei pedagógussá alakították – írta dr. Komlósi Sándor a Gyulai Ágostról szóló könyv ismertetőjében.

Magam a Testnevelési Főiskola 60. évfordulójáról tudósító újságcikket olvasva figyeltem fel a közlemény írójának, a leszármazottnak, Gyulay Zoltánnak (mely édesapjától átvett újságírói név, a család hivatalosan i-vel írja) nevére; aki a kapcsolatfelvételt követően készségesen közölt róla életrajzi adatokat, dokumentumokat, lehetővé tette több kötetes kéziratának, az Opusculáknak (I–V.) tanulmányozását, és hozzájárult a szükséges részletek kiemelt feldolgozásához, továbbá közléséhez, néhai Gyulai Ágost közismertebbé tételéhez.

dr. Lányi Katalin
a kötet szerkesztője

